

ÚJPEST
1840

Újpesti Helytörténeti Értesítő

1997. március

IV. évfolyam 2. szám

A magyar királyi állami fa- és fémipari szakiskola épülete

Épült 1927-ben Foerk Ernő tervei szerint

Dr. Ugró Gyula:*

Újpest alapítása

Újpest megyei város 1930-ik évben beépített területén száz évvel ezelőtt összesen csak három ház állott, melyek a Károlyi uradalom káposztás-megyeri pusztájához tartoztak. Az egyik az erdész-lak, a másik a csőszház volt, ezek már évtizedek előtt lebontattak, a harmadik azonban még ma is létezik, ez pedig a megyeri csárdának nevezett vendégfogadó.

Száz év telt el azóta, ami egy város életében nem nagy idő, és íme a terméketlen futó homok buckák helyén hazánk egyik legnépesebb, berendezkedéseiben pedig a legfejlettebb ipari és kereskedelmi városa áll. Ennek az amerikai módon történt fejlődésnek alapját nagykárolyi gróf Károlyi István vetette meg akkor, a midőn a fóti uradalmához tartozó megyeri pusztából a Váci országúttól kelet felé emelkedő dombot, tehát a jelenlegi Attila, gróf Károlyi, Váci és Fóti utcák által határolt területet, az 1830-ik esztendőben szőlő ültetés céljából kihasított és azt az 1831. évi április hó 15-én kelt „unilaterális” szerződés értelmében 32 évi időtartamra, vagyis 1831. január 1-től 1862. december hó 31-ig „árenda” díj fizetése és karbantartási kötelezettsége mellett vállalkozók kezelésébe adta, azzal a feltétellel, hogy ezen határidő lejárta után: vagy a régi szerződés maradjon hatályban, vagy a felek új szerződést kötnek, vagy pedig a szőlőket az uradalom becsáron visszaváltja.

Ezen feltételek közül azonban egyik sem következhetett be, mert ezt a jogviszonyt az egész ország területén a szőlő dézsma váltság rendezte.

A szőlőbirtokosok közül a legtöbb részt a Budafokról ideszármazott Mildenerger Márton, az 1831-ik évben megalakult hegyközség első bírása bérelte, s ő volt az első, aki az akkori pesti határ csárda mellett, vagyis a mai Váci úti villamos forgalmi telep tözsomszédságában, a jelenlegi Váci, Szt. Gellért, Löwy és Bocskay utcák által határolt részén, az 1831. évben kapott engedély folytán a mai Újpest területén az első házat megépítette, s azt az 1832. évben használatba is vette. Mildenerger Mártont nyomon követték az építkezés terén a többi települők is.

A káposztás-megyeri szőlő telkeket a mai Baross

utca helyén végig vonuló szekérút választotta ketté, s azok legelső birtokosai a következők voltak:

Szőlőtelepesek

Folyó szám	A Duna felől oldalon		Folyó szám	A Rakospalota felé eső oldalon	
	A vállalkozó neve	A vállalt fertály száma		A vállalkozó neve	A vállalt fertály száma
1.	Papp Imre	14.	1.	Gazda Emánuel és neje	28.
2.	Molnár József számtartó az Ürményi családnál	14.	2.	Kundt Ferenc	6.
3.	Gruber Ferenc	14.	3.	Kundt Jakab	10.
4.	Mildenerger Márton	22.	4.	Krausz János	10.
5.	Haffner Dénes	8.	5.	Podhorszki Mátyás	4.
6.	Tóth József	4.	6.	Hildebrandt Lipót	2.
7.	Klepfinger Jakab	4.	7.	Mildenerger Márton	8.
8.	Höngi Ferenc	6.	8.	Moszt János Ádám	10.
9.	Kammermayer József	6.	9.	Krecsmár Ferenc	6.
10.	Stefán József	8.	10.	Käufel Ferenc	6.
11.	Prix István	6.	11.	Klopfinger János	10.
12.	Emmerling Károly	6.	12.	Biharos Tóth István	6.
			13.	Holtzer Mátyás	2.
			14.	Braun György	2.
			15.	Herrhoff József	2.
			16.	Kmine Lőrinc	2.
			17.	Metzler Mátyás	2.
			18.	Herrel Sebestyén	4.
			19.	Erdősi László	4.
			20.	Tüll János	2.
			21.	Hausz Márton	2.
			22.	Braun Mátyás	2.
			23.	Mayer József	10.
			24.	Hallerbusch Mihály	2.
			25.	Kieszeveter Ferenc	2.
			26.	Herrhoff Keresztély	2.
			27.	Gabroczy Jakab	2.
			28.	Rusz Jakab	2.
				Összesen:	150.
				Összesen:	112.

Vagyis mindössze 39 birtokos 262 fertály szőlőt bérelt. Egy fertály 400 négyszögöl terület volt, s ezért az uradalmi feljegyzések szerint a bérlők évente 3 frt. 15 kr. fizettek.

Az 1833-ik évben a mai Baross utcában a szőlő telepesek kápolna építését határozták el, miért is a szőlőhegy akkori jegyzőjét Gozdu Emánuel bízta meg azzal, hogy ezt a grófnak kérvény útján is jelentse. Gozdu ezen levelében 3000 téglát is kért a gróftól, ki ezen kérelmet teljesítette, s a kápolna az évben fel is épített.

Az 1834-ik évben „zsidó gyarmat telepítése” céljából folynak tárgyalások a gróffal, ki azt a tervet a legnagyobb jóakarattal kezelteti, s erre vonatkozó utasításában a következők foglaltatnak: „a káposztás-megyeri pusztá felett felakadt egyezkedés által mi a zsidó gyarmat tekintetében megakasztva vagyunk, kérdés ha valyon nem lehetne-e a palotai határnak azon részén, mely a borházától felment az új szőlők végén nyúlik, annyit elfoglalni, a mennyi mintegy 100 ilyen település-

* A szerző (1865-1949) Újpest város első polgármestere volt. A cikk az Újpest c. monográfiában jelent meg 1932-ben.

nek megalapítására szükséges.” Úgy látszik hogy az uradalmi jószág-intézőség ezen terület ily célú felhasználása ellen észrevételt tett, mert azután még a következő megjegyzést találjuk: „azon ellenvetés, hogy a legelőt az által megcsönkítjuk, erő nélküli, mert ha a palotai legelőt nyulázzuk is, bizonyosan ennél is több esne privát birtokunkba, legnagyobb kérdés az, hogy a hely fog-e Izrael népének tetszeni?”

Mindezen rendelkezés után a jószágvezetőség még arra törekedett, hogy a Palota felé eső telep csak akkor létesíttessék, ha legalább 150 vállalkozó akad. Hogy ennek a hiánya, vagy a kihasított szőlő telkeken túl fekvő hely meg nem felelő volta okozta azt, hogy ez a telep nem létesülhetett, az az iratokból már megállapítható nem volt, azonban annak elmaradása csak a Duna mellett már létező telep fellendülésére szolgált, mert többen az itt bérelt telken építettek maguknak otthont.

Az 1837-ik évben a káposztásmegyeri telepítvényen lakó telepeselek az italmérési jog hasznbérbe adása iránt terjesztenek kérelmet a gróf elé, aki erre vonatkozó gazdatiszti jelentésre a következő megjegyzést teszi: „szokássá vált ezen pusztának megtelepítésében minden úri jognak használatát a pusztára nézve divatba hozni” majd aztán folytatja: „nem vagyok idegen a pusztára telepedetteknek mind a bor, mind a pálinka mérés, mind a pálinka főzés jogot oly móddal által engedni, hogy az minden egyes háztulajdonosra, akár méri is azt, akár nem, kiterjesztessék. Minek előtte azonban ez az engedelem kiadatnék, nézesse meg az inspektoratus a tisztartósággal, ha valyon a pusztához tartozó vendégfogadó, továbbá a Mildemberger Márton által árendált serház feletti szerződésben nincsen-e olyan feltétel, mely a kért jognak kiterjesztését akadályozná.” Hogy ilyen akadály nem volt, azt a három évvel később kiadott alapítási okirat megfelelő rendelkezései bizonyítják.

Közben a gyarmat folyton népesedik s a gróf az 1839-ik év végén elrendelte, hogy a gyarmati lakosság összeírassék, ami az 1840-ik év elején foganatosított is. A grófi levéltárban maradt akkori összeírás összesítési adatai a következők:

Birtok						Pénzbeli adók										
A ház- helyek	Kertek	különleg	Házbirtokos Zsellér			Ház- helyért	Kert után	Zsellér lakosa	Malom árenda	Serfőzésért	Mészár- házért	Mész- egésért	Egyes me- terénért	Össze- sen		
száma	négyszögöle			száma		frt	kr.	f o r i n t								kr.
37 ² / ₃	11.300	938	775	15	29	866	40	5	29	20	50	80	25	20	1095	40

Ez után a földbirtokos gróf elérkezettnek látta az időt arra, hogy a letelepülők és az uradalom közötti jogviszonyt szabályozza, mely célból kiadta az alapítási oklevelet. (—)

Újpest alapítójának nemes lelkét tárja elénk az alapítási oklevél. Korának szellemi és politikai szabadságok megszerzése iránti küzdelmeiben részt vevén, a harcok hosszú és nagy tusái után elért országos sikereket ő már az alapítási oklevélben Új-megyeren, illetve Újpesten megvalósította. Jól tudta, hogy az állam csak úgy lesz erős és hatalmas, ha a haladás útjára lép; az államot és társadalmat alkotó nép pedig csak akkor lesz boldog és csak úgy lehet megelégedett, ha a szabadság az éltető ereje.

A modern államok legerősebb alapja: a szabad ipar és a szabad kereskedelem, s akkor amidőn az összes magyar városok iparosai és kereskedői évszázadokon át sínylettek még az elavult rendszer béklyói alatt: az új telepen már kizárattott a céh rendszer, valamint a kiváltságos levelek létesítése is, s ezek helyett gróf Károlyi István a szabad forgalmat és a szabad ipart honosította meg.

A magántulajdon szabad használatának elismerésével és a közjogok egyenlő alapon való rendezésével a haladás szellemét szolgálja az alapító; az úgynevezett „úri jussok” eltörlése által pedig a 48-as eszmék dicső apostolainak munkáit előzte meg. A népjólét előmozdítását a közigazgatás és az igazságszolgáltatás gyors és olcsó lebonyolításában látja, valamint ebben még az ipar és kereskedelem éltető elemének: a hitelnek biztosítékát is keresi. Évtizedek múltán bekövetkezett sok üdvös törvényhozási intézkedés magvát leljük már az alapítási oklevélben; sajnosan kell azonban megállapítanom azt a tényt, hogy eme szerződés később minden jog és indok nélkül az uradalom által egyoldalúlag megváltoztatott, és így ma egész más alapon áll fenn a jogviszony az örökhaszonbéres telekbirtokosok és az uradalom között, mint ahogy annak az alapító levél értelmében fennállania kellene.

A kor szellemét megértő alapító üdvös rendelkezései folytán a lakosság is a haladás zászlaja alatt vonul be az új telepre, ahol a jogi és vallási egyenlőség legszebb példáját látjuk abban, hogy az 1848. évi. XX. illetve az 1895. évi XLIII. törvényben évtizedek múltán megvalósított elvek életbelépte előtt Új-Megyer illetve Újpest legelső bírása az 1840. évben Löwy Izsák izraelita vallású

polgár lett, de látjuk még később is mindig a haladás szellemét e község, majd pedig a város minden közintézményében, a mi természetes is, mert amit a józan ész, amit a nemes lélek alkot: annak helyes irányban is kell haladnia mindég.

Az alapítási oklevél III. cikk I. C. pontjában foglalt jog gyakorolhatása végett a telepeseket, az uradalom az 1840. évi április 5. napján alakuló ülésre hívta össze és az akkor felvett jegyzőkönyv szövege a következő:

„A tekintetes Pestvármegyében bekebelezett, tekintetes Fothy uradalomban helyezettett szabad új-megyeri gyarmaton tekintetes Burg Károly uradalmi inspektor úr előlülése alatt az összes gyarmati lakosok a szerződési szabályok III-ik cikk első szakasza értelmében közgyűlést tartván, tekintetes Hutiray Sándor uradalmi ügyész úr, mint az úri jussok fenntartója jelenlétében tárgyalás alá vétettek.

1.) Felolvastatott s kihirdetetett az alap szerződési szabályok szerkezete.

2.) Melynek I. cikk 3. szakaszára a lakosok által azon észrevétel tételével, hogy azon pontban világosan nem foglaltatnék a bor és pálinka mérési jussok egyenként minden házzal bíró gyarmati lakosnak az Uraság általi átengedése, mely tetleg mindakkoráig általok szabadon gyakoroltatott.”

Mely pont a III. cikk I-ső szakasz B. alatti szabály szerint az uraság által oly formán magyaráztatott, hogy a bor és pálinka mérési juss szabad gyakorlata egyenként minden házzal bíró lakosnak örökösön átengedetett, minden ezen cím alatt tartozó külön adózási teher nélkül.

3.) Ugyanazon pont 8.-ik cikk 7.-ik szakaszának felvilágosítása kéretett az iránt: „ha vajjon valamely ház birtokosa, az ilyen közgyűlésre meg nem jelenhetne, szavazatját megbízottja által kijelentheti-e?”

Község lakosai óhajta szerint oly formán határozatott, hogy az ilyen közgyűlésen való megjelenésre akadályoztatott, szavazatát akárki által is kijelentheti, ha az arra nézve megbízottja tulajdon kezével aláírott bizonyság levelet előmutatja, vagy ha azon megbízás az Uraság, vagy a Község bírása előtt történt.

4.) Minthogy a zsellérek, vagy egész házat bérlők, a kibérelt házban vagy házrészben másod, s ezek ismét harmad zselléreket s így tovább fogadnának, az ilyen másod, harmad s a többi zselléreket fogadó zsellérek, vagy házbérlőkre nézve is kiterjesztetik a II-ik cikk 2-ik szakasz

rendelete oly formán, hogy az ilyen másod s harmad zsellérek szükséges bizonyítványait a befogadó házbérlők vagy zsellérek ugyan azon büntetés alatt az uraságnak bemutatni tartoznak, mire nézve a házbirtokosok azon esetben, ha azon bűndíj azokon a vagyon hiány vagy rögtöni eltávozások miatt meg nem vétethetnék, azokért felelni tartoznak.”

5.) A II. cikk 5. szakaszára, mi az adó pontos beszédését illeti, hogy t. i. a pénztárnok az ezen szakaszban kitett határnapokban az uradalmi pénztárba az egész adót egy összegben befizethesse, szükséges, hogy az azon határnap előtt jóval beszédessék, azért leginkább, hogy a fizetésben hátramaradtak ellen ha szükség lenne, törvényes végrehajtás is eszközöltessék.”

Jónak tartják a gyarmati lakosok, hogy mind a házzal bíró lakosok, mind pedig a zsellérek adóbeli tartozásukat mindég Sz. György s Sz. Mihály hó 1-ső napján a pénztárnoknak befizessék.

6.) A III. cikk 1. szakasza C. alatti pont rendelete e folyó évre, midőn még tudniillik a gyarmat csak kevésbé lenne mindekkoráig benépesítve, határozatott: hogy csak két tanácsbeli választassék, melynek egyike pénztárnok, másik pedig jegyzői hivatalt viseljen, továbbá hogy mindezeknek, mind pedig a Főbíróknak hivataloskodások ideje csak f. év végéig tartson, midőn ismét újak választatnak.

Melyek után szavazati többséggel Főbíróknak választatott Lővy Izsák, — jegyzőnek s egyszersmind tanácsnoknak Holló József, Pénztárnoknak s tanácsnoknak Neuschloss Bernhard.

7.) Az ezen szerződési szabályok berekesztő pontjára nézve: kijelentette, tekintetes elnök úr, hogy a mtgos gróf Földes úr hazajövetelével az eredeti szerződési szabályok a fent tisztelt Uraság által aláírva a Községnek kiadatni fog, az egyes házzal bíró lakosoknak pedig hasonnyomatott példányai tekintetes Burg Károly uradalmi inspektor úr aláírásával és uradalmi pecséttel megerősítve kiadattak.

8.) Továbbá a gyarmat összeírása és a lakosság bizonyosság leveleinek megvizsgálása minden nehézség nélkül eszközöltetett.

9.) A megválasztott bírák megfontolván azt, hogy a község a bírák fizetésével még most tetemesen erőtlenné válna, ez évre fizetés nélkül szolgálatjokat ajánlották, mely dicséretes ajánlat a község lakosaitól köszönettel fogadtatott. Kelt Új-

Megyeren, április 5.-én 1840. Burg Károly sk. inspektor, Lővy s. k. bíró, Holló József s. k. jegyző.

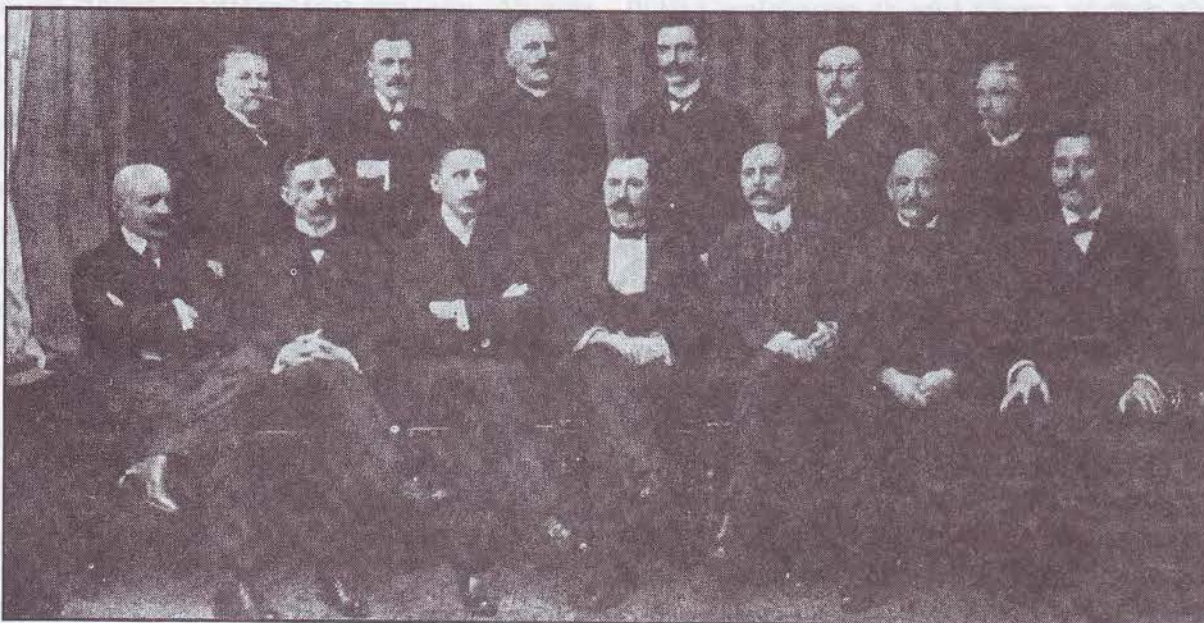
KISKÖZSÉG

Az első ülés jegyzőkönyvéből az a tény állapítható meg, hogy a telepesek, akik magukat gyarmatosoknak is nevezték, az új telepet községi szervezettel ruházták fel és annak Új-Megyer nevet adtak. Ennek első előljárósága az 1840. évi augusztus 30-án kelt 2. sz. jegyzőkönyv tanúsága szerint ugyanazon évi április 12-én „meghiteltetett”.

Mildenberger Mártont pénztárosnak, Neuschlosz Bernátot és Farkas Istvánt tanácsosoknak, végül Holló Józsefet jegyzőnek választották meg. Hollót azonban még ez év folyamán Verni Mihály váltotta fel, ki úgy a jegyző, mint a tanító teendőit ellátta.

Az 1842. év március 20-án megtartott tisztújító ülésen bírónak Farkas István, esküdtekké pedig Lővy Bernát, Mildenberger Márton, Markovics János és Frommer Dávid választották meg. Verni Mihály jegyző-tanító időközben állását elhagyván, helyébe Maszterla János választották meg.

A telep lakosságának szaporodása folytán a jegyző-tanító mindkét hivatását egy személyben közmegelegedésre teljesen be nem tölthette,

Újpest város első tanácsa.

Állnak: Csepreghy Pál, Kiszela Vilmos, Perich Károly, Lányi Ernő, Szurday Róbert, Theész János. Ülnek: Hoffer Mihály, dr. Boros Mór, dr. Jarmatzky Károly, dr. Ugró Gyula, Ráday Antal, dr. Hédreváry Soma, Hevesi Vilmos

Hatósági szervezettel ruháztatott fel tehát Új-Megyer, melynek Újpest elnevezése 1841. évi január 17-én hangzott el legelőször a közgyűlésen, azonban a jegyzőkönyvekben ezentúl is 1844. január 21-ig mindig csak Új-Megyer elnevezés szerepel, míg végül is a jelzett naptól kezdve, minden erre vonatkozó külön határozat nélkül, állandóan Újpest a neve.

Minthogy az új-megyeri gyarmat összlakosságának alakuló ülésén hozott határozat értelmében a megválasztottak tisztségükkel csakis az 1840-ik évre ruháztattak fel: ennél fogva 1841. évi január 17-én ismét tisztújításra gyűlt össze Új-Megyer lakossága, mely alkalommal az uraság által jelölt Lővy Izsákot újból bírónak,

minthogy azonban anyagi okok miatt e két állás ezúttal még ketté választható nem volt, ezért a bajon akként óhajtottak segíteni, hogy újabb pályázatot hirdettek ez állásra, s annak eredménye gyanánt Maszterla helyébe az 1842. évi szeptember 18-án tartott ülésen Király Antalt választották meg, ki is ezen tisztséget az 1853. év december haváig az, összlakosság legnagyobb megelegedése mellett látja el.

Új-Megyer legelső hatósága hozzá fogott hivatásbeli kötelességének pontos és buzgó ellátásához, amiről tanúbizonyságot szolgáltathatnak az akkori időkből megmaradt s alább közre adott nyilvántartási könyv adatai is. Ebbe felvették mindazoknak személyi adatai, akik a

telepnek közületté törtét megalakulását követő 2-ik évben itt tartózkodtak. Oly értékes anyag, amivel kevés város rendelkezhetik, s ezt pedig annak köszönhetjük, hogy az alapítási okirat a bejelentési kötelezettséget is kötelezővé tette. Hogy ezt mily lelkiismeretes pontossággal igyekezett a hatóság végre is hajtani, arról fényes tanúságot szolgáltat azon határozat, mely a hatodik ülésről szóló jegyzőkönyvben szóról szóra a következőképp foglaltatik:

„Tapasztaltatott hogy a szerződési szabályok ellenére némely házbirtokosok minden urasági engedelem nélkül zselléreket befogadnak.

Tilos a háztulajdonosoknak zselléreket 20 flo. büntetés alatt az uraság híre és engedelme nélkül befogadni. A befogadandó zsellér köteles bizonyítványait az uraságnál bemutatni. S ezen bizonyítvány mindenkor a község jegyzője által protokolandó és a befogadottnak bizonyítványai elköltözésig tartatni határoztatik.

Köteles a bíró az idegenek beköltözésére szorosan felügyelni. Be nem jelentés esetében 10 flo. büntetés fizetésre szoríttatik. A község hasonló felügyeletét tartozik az helybeli község szolgálja is, kinek zsellér utáni bejelentési büntetésből egy harmadrész jár, viszont a be nem jelentés eseteiben 5 flo.-ba marasztaltik.”

Ez az oka annak, hogy irattárunkban a régi iratok között a legtöbb ilyen bizonyítvány maradt meg. Eredetiségre való tekintettel és a történeti hitelesség szempontjából itt két bizonyítványt közlök, amelyek közül az első német nyelven állíttatott ki, annak szó szerinti fordítása a következő:

„Bizonyítvány

arról, hogy Löwy Ignác nálunk mint tímár három évig munkában állott, mely egész idő alatt becsületesen és szorgalmasan viselkedett, amit mi sajátkezű aláírásunkkal igazolunk.

Komárom május 12-én 834.

Bernhard Löwy s. k.
és társa Frommer János s. k.”

Az itt említett Löwy Bernát az első újpesti bírónak Löwy Izsáknak a testvére, a ki azonban az 1840-ik évben már újpesti háztulajdonos volt, s a ki itt tartózkodásának első napjától kezdve állandóan a közérdek szolgálatában is állott elhalálózása napjáig.

A másik okirat pedig az akkor szokásos útlevelel, amelynek szó szerint szövege a következő:

„Mi szabad királyi Pest városa Polgármestere Főbírája s többi Tanácsnokai ezennel bizonyítjuk: hogy e levél előmutatója Löwy Ignác tímárlegény, ki p e s t i a d ó f i z e t ő Löwy Izsáknál dolgozott,

kinek születéshelye: Komárom, Vallása izr., Kora: 28 éves. Állapotja: nőtelen. Sorsa mint feljebb, Testállása: középszerű. Ábrázata: hosszas. Haja: sárga. Szemei: kéksek. Orra: rendes.

tulajdonos neve írása pedig ez: Ignác Lewi s. k.

Innen egészséges és minden Döghalálos és ragadó nyavalyától ment helyről Bajára s Magyarországnak más helyiségeiben dolgot keresvén, utazni szándékozván: magának Úti Levelet kiadatni kért legyen. Melyre nézve mind a Polgári, mind pedig a Katona Törvényhatóságok viszonyos kötelezéssel ezen Levelünk által, melynek ereje egy esztendeig tart, hivatalosan megkéretnek: hogy e levél fenn-nevezett Előmutatója, a kitett idő alatt mindenütt szabadon menni, késni és vissza térni engedtessek.

Költ Pesten 1837.-dik Esztendei Jánúarius 15-ik napján.

Kiadta:

Szén Miklós s. k.

Szabad Királyi Pest Városa főjegyzője.”

Ezen útlevelelben említett Löwy Izsák lett 1840-ben Új-Megyer, illetve Újpest első bírása, kinek a telep községgé való alakulásakor, s az azt követő hosszú időn át a közjó érdekében kifejtett önzetlen munkálkodását a késő utódok is mindig hálásan emlegették, s az ő emlékének a megörökítésére szolgál a róla elnevezett Löwy utca is.

A község üléseiről felvett jegyzőkönyvek kiegészítő részét képező nyilvántartást történeti értékénél fogva teljes egészében közre adom azzal a megjegyzéssel, hogy a római számok alatt a háztulajdonosok, míg az arab számok alatt a lakók nevei és ezek személyi adatai foglaltatnak.

I. Mildemberger Márton.

1. Hoehn Mátyás r. kath. Billéd Torontál megyei, 31 éves, házas, Pestről jött 838. október 21. bognár a maga házába ment 11 sz. (1 vándorkönyv.)

2. Grollich Flórián, r. kath. Morva országi. 40 éves, Házas, Pestről 839. október hó 24. nyerges, a

maga házába ment 16 sz. (1 bizonyítvány, 1 tanító levél.)

3. Vajand Mátyás r. kath. Német országi 35 éves, házas, Pest m. Gödről 1839. április hó 24-én, Kovács, Sz. György 841. kiköltözött.

4. Brenner József r. kath. Stíriai 24 éves, nőtlen, Pest m. Promontorról 841. február 10. kalapos, Sz. György napján 841. kiköltözött, (Vánd. kv. ker. lev. 1 biz.)

5. Tüninger Ferenc r. kath. Fehér m. mélykúti, 36 éves, házas, Pest m. Török bálintról, 1837. szeptember 29., mészáros, (2 db. bizonyítvány.)

6. Svob Bernát Ágost, Porosz országi, 27. éves, házas. Palotáról jött szabó.

7. Ott Ádám r. kath. Bajor ország, 33 éves, házas, Pestről 841. április 19. sütő. októberben elköltözött.

8. Remma József r. kath. Morva országi, 31 éves, nőtlen, Pestről, 1841. április 18-án, Kovács (l. vándorkönyv.)

9. Siegl Ferdinánd, r. kath. Slavonia mitrovitzi, 30 éves, nőtlen, Mitrovitz Sz. György, 1842. asztalos, elköltözött 1842. szept. 27.

10. Krell Márton r. kath. soroksári Pest m. 42 éves, házas, Soroksárról Gytya sz. napkor, pintér, elköltözött 1842. sept. 17.

11. Kopits János r. kath. Steier országi. 31 éves, nőtlen, idejött 1842. januárius 1. asztalos.

II. Löwy testvérek.

1. Frommer Moizes, izr. surányi 52 éves, házas, N. Surányból augusztus 18. 1836. korcsmáros. (1 bizonyítvány).

2. Nagl Testvérek, r. kath. nőtlen, Pestről, kalmár.

III. Kunitzer Sámuel.

1. Stöck Adolf, Fehér m. szeczei, 41 éves, házas, Palotáról, 1839, bádógos, elment 1841. április 26.

2. Milich Simon, slavoniai, 26 éves, házas, Pestről 1837. napszámos, elköltözött 1841. április 23. 19. házsz. 2 sorsz.

3. Deutsch Moises izr. Győr m. téthi, 35 éves, házas, Pestről 1841. április hó 28., szappanos, Sz. György 1841. elköltözött.

IV. Farkas István.

1. Hegymegi Doromb János. r. kath. kádi, Zemplén m. 31 éves, nőtlen, Palotáról, december 840. csizmadia, kiköltözött az 5. sz. alá 1841. Sz. Mihály (1 bizonyítvány).

V. Jedelszky Antal.

1. Rechnitzer Izsák, izr. Vas m. 45 éves, házas. Nagy Megyerről, október 839., árendás, elment 1841. április 28. (2 bizonyítvány).

2. Schwartz Móritz, izr. bádógos, Komáromból, elment a 21. sz. alá.

3. Schwartz Márkus, izr. Nyitra m. surányi, 52 éves, házas, Csömörről 1841. április 27. korcsmáros, kiköltözött idejében.

4. Község bírása.

VI. Markovits János.

1. Csatlós Márton ágostai vall. soproni, 39 éves, házas, Komáromból 1833. kisbíró, kiköltözött a 14. számba Sz. György 1842.

VII. Strelitzky Dávid.

1. Zobel Ignác, izr. kereskedő, kiköltözött Jakab napkor 1841. Csomádra.

2. Köhning, izr. házas, tanító, 1841-ben Szt. György napj. elköltözött.

3. Wranna József, r. kath. házas, Palotáról. Szt. György nap 1842. kalmár.

VIII. Janis József.

1. Laufer Ignác, izr. lovasberényi, 38 éves, házas, Budáról, 1840. április hó 19., korcsmáros, kik. Szt. Gy. 1842. Pestre.

2. Mók Ferenc r. kath. kassai 37 éves, házas, Ó Budáról 1841. augusztus hó 19. kalapos, (5 db. bizonyítvány).

3. Radnyánszky Ferenc r. kath, 36 éves, házas, ide költözött Sz. Mih. 841, molnár, 842 július 25. kikölt. a 22 sz. alá.

4. Holitse József r. kath. Cseh országi, 45 éves, házas, Pécelről, asztalos, (2 db. bizonyítvány).

5. Kriss Ignác r. kath. Morva országi 45 éves, házas, Brünnből 1841. Mihály nap, esztergályos, július 25., 842. a 22 sz. alá. (1 db. bizonyítvány).

6. Frimmer Pál r. kath ausztriai, 37 éves, házas, Pestről, május 21. 841, suszter, (12 db. bizonyítvány).

7. Fideliusz Maiszner r. kath. württembergi, 34 éves, nőtlen, Pestről Január 20, 841. keztyűs, elköltözött 1842. június 17. (egy vánd. könyve).

8. Eberhardt Pál r. kath.

9. Fisch Márton izr. czecei 53 éves, házas, Apostagról, 842. június 28. suszter, (2 db. bizonyítvány).

IX. Lengyel István eladta Höhn Mátyásnak.

1. Izsák Schwartz izr. tejfalusi, 42 éves, Tejfaluról 1839. Maj 19. kiskeresk. kiköltözött a 3 sz. ház. (1 bizonyítv. 1 utazó levél).

2. Schreiber János r. kath. pomázi, 42 éves, házas, Pomáztól 840. nov. 1. ács. elment 1841. április 8. (1 bizonyítvány).

3. Heisler József r. kath. Cseh országi, 55 éves, házas, Pestről 1840. november 18. ács, 1841. meghalt.

4. Geist János, r. kath. becskerekai 29 éves, nőtlen, Pestről 1841. november 28. ács, a 25 sz. alá költözött.

5. Mohos Ignác 3. kath. simontornyai 26 éves, házas, Pestről 1841. május 9. lakatos, (1 vándorló könyve).

X. Adler Mária

1. Brether Judit Helv. Württemberg niederstadti, 37 éves, házas, Pestről 841. április 30. papucskészítő, kiköltözött Jak. napk. 841.

3. Lőwy Ignác izr. komáromi, 32 éves, házas, Pestről 1841. április 28. tímár, elment a 22. No.-hoz lakni 841. (2 db. bizonyítvány 1 utazó).

4. Lederer Dávid izr. Cseh országi, 26 éves, nőtlen, Pestről 1841. május 4. szabó kiköltözött Sz. Mihály napkor 1841. (1 db. bizonyítvány).

5. Boem Joseph izr. Cseh országi, 18 éves nőtlen, Budáról, 1841. május 6. szabó, elköltözött 1841. május 20. (2 db. bizonyítvány).

6. Adolf Friedrich r. kath. schwarzburgi, 30 éves, nőtlen, Alkersdenből 840. október 9. takács, kiköltözött a 11 sz. házba júl. 25. 842. (2 db. bizonyítvány).

7. Perzan Leopold izr. 1842. elszökött.

8. Rechnitzer Mórítz izr. soproni, 27 éves, nőtlen, Pozsonyból, 1840. március 19. kalmár.

XI. Tsonka János.

1. Reizinger József r. kath. sz.fehérvári, 31 éves, házas, Pestről, Sz. Mihály 841. napszámos, elhunyt 1842. július 25. (1 bizonyáglev).

2. Popp Ferenc r. kath. Morva országi, 28 éves, házas, Pestről, okt. 4. 1839. asztalos.

3. Fölker Adolf, r. kath. schwarzburgi, 30 éves, nőtlen, Alkersdenből, 1842. júli. 25, takács (2 db. bizonyítvány).

XII. Ringeiszen Tamás.

1. Schwab Lenhard. lutheranus, 35 éves, házas jött 1841. Sz. Mihály, szabó, elment, 1842. július 25.

XIII. Brükszik Jakab.XIV. Bodnár István eladta Grolek Floriánnak.

1. Steiner Jakab r. kath. pesti, 52 éves, házas, Szt. Endréről 1842. Sz. György. nap. kőműves.

2. Csatlós Márton, lutheranus, soproni, 48 éves, házas, Komáromból 842. Sz. György nap. tímár.

XV. Mészárovs Mátyás.XVI. Paulovits Ignác.

1. Frommer Dávid izr. surányi, 55 éves, özvegy, Budáról 1840. sept. 18. korcsmáros. Maga házába ment 24 sz.

2. Káplán Ferenc r. kath. lissai, 24 éves, nőtlen, Pestről. 1840. sep. 10. asztalos, (1 vánd. könyv, és Ts. U. biz.).

3. Terujts Bernát izr. surányi, 34 éves, házas, Surányból, 1840. ápr. 18. csizmadia, 1842. február 3. kivette a biz.

4. Poppa Rozália izr. pesti, 20 éves, hajadon, Pestről 1839. okt. 4. masamód.

5. Popp Ferenc r. kath. Morva országi, 28 éves, házas, Pestről, asztalos.

6. Lőwy Salamon izr. surányi, 62 éves, özvegy, Surányból, júni 18. mészáros, kiköltözött 1842. január 18. (2 bizonyítvány).

7. Treitler Ignác r. kath. surányi, 34 éves, özvegy, Surányból, 1840. sept. 10. pintér, (1 bizonyítvány).

8. Denijsz Simon izr. surányi 33 éves, házas, Surányból, Sz. Mihály nap 841. szabó (1 bizonyítvány).

9. Ujházy Károly r. kath. sósréti, 31 éves, házas, Pestről, fésűs (1 vánd. könyv.).

10. Perlgrund Ignác izr.

XVII. Megyeri Antal.

1. Frászt András r. kath. nagykárolyi 28 éves, nőtlen, Pestről 1840. sept. 29. asztalos, elment, 1842. august. 30. (1 bizonyítvány).

2. Slezinger Hermann izr. pozsonyi 25 éves, házas, Pestről 1840. április 22. bádigos.

3. Steiner Jakab r. kath. Német országi, 57 éves, házas, Pestről 1835. júli 12. kőműves, elment a 14. numerushoz. (1 bizonyítvány).

4. Vezujner János r. kath. Morva országi, 86 éves, házas, Pestről 1839. sept. 29. cipész, elment a 30-ik numerushoz (4 bizonyítvány).

5. Kholi Ferenc r. kath. 29 éves, házas, ács, elment a 26-ik numerushoz (1 bizonyítvány).

6. Kraut Ferenc r. kath. Cseh országi, 32 éves, nőtlen, Pestről 1840. okt. 1. lakatos, (4 bizonyítvány).

7. Fölker Adolf ágostai vall. algersteni, 29 éves nőtlen, Algerstenből 840. aug. 18. takács, elment a 11. Nu-hoz a Szt. György 1842. (1 utazó lev.)

8. Heymann Ignác izr. surányi, 33 éves, házas, N. Surányból, 1839. május 2. mészáros. (1 bizonyítvány).

9. Fisl Litman izr. dumpitzi, 26 éves. Nőtlen, Pestről 1839. dec. 20. szabó. (1 vándorkönyv).

10. Kriner Pál r. kath. Német országi, 37 éves, nőtlen, Pestről 1841. Maj. 20. cipész (Vánd. könyve és 1 bizonyítvány).

11. Preczehtyil József r. kath. Morva országi, 31 éves, nőtlen, Buda-Eörsről jött 1842. febr. 5. kötélverő, (1 vándorlókönyve).

12. Izrael Mayer izr. házas, pozsonyi, könyvkötő, (1 bizonyítvány).

XVIII. Hanusz Katharena.

1. Postpisl Fülöp r. kath. Morva országi, 26 éves, házas, Pestről 1835. sept. 20. kőműves, (1 vándorkönyv).

2. Róth Károly izr. monori, 24 éves, Házas, Budáról, 1840. január 15. kocsrnáros, elment 28. ápr. 841. (5 bizonyítvány).

3. Kirchmajer József rézműves, 25. okt. 841.

4. Braun Moise izr. Gallicia lemergi, 60 éves házas, Miskolcra 1841. ápr. 29. tabak gyártó (1 bizonyítvány).

XIX. Kunitzer Sámuel eladta Kiatz Józsefnek.

1. Neuschloss József izr. házas, kereskedő 841. nov. 6.

2. Milich Simon izr. slavoniai, 27 éves, házas, Pestről 1841. ápr. 25. napszámos, elköltözött 1842. júli 25. 3. hsz. 2 sorsz.

3. Wilhelm Sámuel izr. surányi, 38 éves, házas, N. Surányból Sz. Jakab nap 841. üveges, (egy bizonyítvány).

4. Schwarcz Móricz izr. bádogos, 1836.

XX. Hofman Jozepha.

1. Filipovics Dávid izr. házas, pesti. asztalos, Sz. György nap 842.

2. Scholtz Mátyás r. kath. Czittau, Cseh országi, 52 éves, házas, Pestről 1840. sept. 18. ecetfőző, elment Sz. Mihály nap 841. (1 papír).

3. Bialovszky József r. kath. Lengyel országi 30 éves, házas, asztalos.

XXI. Neuschloss Bernát.

1. Grünhut Móricz izr. házas, korcsmáros, 1842. júli 29.

2. Lents József izr. Pestről, ecetfőző, 1841. júli. 24.

3. Bursák János r. kath. házas, fakereskedő.

XXII. Heisl Izsák.

1. Bakk Ignác ágost. bécsi, 30 éves, házas, Pestről, kordoványfestő. (1 bizonyítvány).

2. Straub János r. kath. bodenburgi 39 éves, házas, Pestről 841. ápr. 28. korcsmáros, elment 1841. Sz. Mihály nap.

3. Zimmermann József r. kath. ausztriai, házas, Pestről 1841. ápr. 28. hentes, elment 1842. Sz. György nap (1 bizonyítvány).

4. Mohos Ignác r. kath. simontornyai, 25 éves, házas, Pestről 841. ápr. 28. lakatos, elment Sz. Mih. 1841.

5. Voditska Antal r. kath. Csehországi, 56 éves, házas, Pestről 841. sept. 18. kertész.

6. Lemmer Márton r. kath. ausztriai, 36 éves, házas, Pestről 841. sept. 18. kocsmáros, elköltözött 1842. júli. 25. a 26 sz. házba.

7. Fridlender József izr. surányi 31 éves, házas, Surányból 841. sept. 18. kereskedő, elment 842. július 28.

8. Bloch Ignác izr. 25 éves, nőtlen, Pestről 841. sept. 18. szabó elment 842. júni. 30.

9. Felber János r. kath. haraszti, 30 éves, házas, Fóthról, 841. Gytya. Sz. nap (egy bizonyít).

10. Lőwy Ignác, izr. Cseh országi, 33 éves, házas, Komáromból, 841. ápr. 29. tímár, (két bizonyítvány).

11. Deutsch Bernát izr. surányi, 35 éves, házas, N. Surányból. 840. sept. 10. csizmadia, 1842. júli. 25. a 26 sz. házba (két biz és a inspek, rend)

12. Rosenfeld Herman izr. komáromi, 29 éves, Nőtlen, Pestről 842. jan 1. szabó

13. Venzel János 32 éves, nőtlen.

14. Szeidler János kath. grosobersdorfi, 32 éves, nőtlen, Pestről 1843. sept. 16. cipész

15. Rosfeld Fridrich kath. westafleni 36 éves özvegy, Pestről 843. okt. 30. bőrfestő.

16. Bruh József izr. surányi, 60 éves, Feleséges, Surányból, 843. május 30. bőrkikészítő.

17. Kohn Pinkasz izr. balassai, 28 éves, Feleséges Pécelről, 842. okt. 15. gombkötő.

18. Eberhard Pál róm. kath. promontori, 42 éves, Feleséges, Promontorról 843. nov. 6. hajós

19. Himmer József r. kath. dremedi, 32 éves. nőtlen, Pestről 843. okt. 20. asztalos.

20. Müller János r. kath. pesti, 28 éves Feleséges Pestről, 1842. okt. 10. kártya készítő.

21. Pergen Salamon izr. bugyi, 30 éves Feleséges Bugyról, 840. okt. 1. mészáros.

XXIII. Mokri.

1. Poszpisel Fülöp r. kath. Morva országi, 38 éves, házas, 1842. febr. 2. kőműves (Vándorló-könyv).

XXIV. Frommer Dávid.

XXV. Lővy Izsák.

1. Straub János r. kath. kéményseprő.
2. Ponkratz Mihály r. kath. vaáli, 36 éves, házas, Vaalból, kenyérsütő, (egy bizonyítvány).

XXVI. Kirchknopf Ignácz eladta Sternberg Joachimnak.

1. Kohl Ferenc r. kath. 38 éves házas 1842. sept. 26. ács.
2. Lenner Márton r. kath. ausztriai, 36 éves házas, ide költözött Újpest 22. sz. alól 1842. sept. 25. kocsmáros.
3. Deutsch Bernát izr. surányi, 35 éves, házas, Surányból, 842. sept. 26. cipész.
4. Rosenfeld Herman izr. révkomáromi, 29 éves, Nőtlen, Itten 22 sz. alul. 842. sep. 26. szabó.

XXVII. Krisztovics János eladta Kardos Mihálynak.

1. Geist János r. kath. nagybecskereki, 30 éves házas, előbb Újpesten Lengyelnél, 1841. nov. 1. ács.

XXVIII. Like Ferenc.

Az itt közölt összeírási adatokból az állapítható meg, hogy a telep lakossága az 1838. nagy árvíz után kezdett inkább szaporodni, a hova mint magasabban fekvő árvízmentes területre szívesen telepedtek.

Sajnos a nyilvántartási adatokban a háztulajdonosoknak csak nevei vannak felsorolva, azonban a rájuk vonatkozó egyéb adatok teljesen hiányoznak, vagyis ezen összeírásban csakis a lakók, az akkori iratok szerint „zsellérnek”, részletes adatai foglaltatnak, aminek alapján a hatósági szervezetté történt alakulás után jelenlévő újpesti lakosságról a következő statisztikai adatok állíthatók össze:

Ház illetve telektulajdonos volt: 28. Zsellér vagyis lakó: 101.

A nyilvántartás szerint ugyan 117 volt a zsellérek száma, de mert abba 116-an átköltözködés folytán kétszer is szerepelnek, tehát azokat le kellett számítani.

A lakók honosság szerint: magyar 46, külföldi 34, ismeretlen 21.

Családi állapot szerint: nős 64, nőtlen 23, özvegy 4, hajadon 1, ismeretlen 9.

Vallás szerint: róm. kath. 52, izr. 39, ág. ev. 5, helvét 1, ismeretlen 4.

Magyar nevű volt 4.

Idegen hangzású nevű 97.

Foglalkozás szerint: tanító 1, közalkalmazott 1, kereskedő 7, iparos 86, napszámos: 2, ismeretlen 4.

Kor szerint: 18-20 éves korig volt 2, 21-30 éves korig volt 24, 31-40 éves korig volt 37, 41-50 éves korig volt 9, 51-60 éves korig volt 12, 60 éven túl volt 2, ismeretlen korú volt 15.

Ezen nyilvántartás a további években nem folytatott, s ezért az előjáróság tárgyalás alá vette azon panaszt: „minélfogva azon szabály, hogy a beköltöző lakók bizonyítványait a község levéltárába nem adják be, úgy szinte, hogy némely lakók a község lefizetése nélkül szöknek el Újpestről, ezekre nézve határozatott, és pedig: a házbirtokosok szigorúan oda utasítatnak, hogy magukat az eddigi szabályokhoz tartván, a jövevény új lakókkal személyesen a község házára megjelenvén, őket ott bemutassák és bizonyítványait a levéltárba letegyék, s ennélfogva határozatott az is, hogy valamelyik lakó bármiféle, adózás lerovása nélkül hagyná el Újpestet, az a házbirtokosok terhére rovatván, s az által lesz megtérítendő, ezeknél fogva meghagyatik a jegyző úrnak, hogy az itt nem lakó házbirtokosok házi megbízottjait maga elé hívatván, maga mihez tartása végett a szabályokat adja tudtára.”

A közigazgatási élet megnyilvánulásai az alapvető hatóságot lépcsőről lépcsőre a leg-helyesebb intézkedések megtételére készítetik, anélkül, hogy akár törvény, akár szabály nekik azokra útmutatóul szolgált volna. Érzik, sejtik, hogy itt cselekedni dolgozni kell: s minden intézkedésük azt az előrelátó gondosságot tanúsítja, amellyel a legönzetlenebb férfiak a jövő fejlődésre Újpestet előkészítik, a mely munkának a gyümölcse pedig az lett, hogy pár évtized után a kis telep hatalmas virágzó várossá fejlődött.

Iványiné Konrád Gizella:*

Egy rejtély megoldódik?

Az elmúlt években felmérés készült Újpest helyi műemléki védettségre javasolt épületeiről. Ezek között szerepelt az István út 12., melyet a régi újpestiek Cyklop-ház néven emlegetnek. (Földszintjén az egykor „Récsey”, ma „Harangvirág” cukrászda, vagy a volt Antal-féle hentesüzlet.) Felmerült a kérdés, miért nevezik az épületet „Cyklop”-nak?

A cyklop ugyanis egy falazati megoldás, de ezen az épületen ilyen nincs! Kérdegettük ettől-attól, de senki sem tudott válaszolni. A kérdés maradt megoldatlan.

N é h á n y napja Meditz László, régi újpesti családból való és ma is élő építész-mérnök jóvoltából — köszönet érte — kezembe került

A Cyklop-ház képe 1964-ben

„Az Est Hármaskönyvé”-nek 1928. évi kiadása. A köze 1100 oldalas könyvben, ahol Vác és Szentendre együtt, egyetlen oldalon, Újpest kb. 30 oldalon szerepel. A város történetének rövid ismertetése után kereskedők, iparosok hirdetik tevékenységüket, termékeiket.

Már akkor gyanút fogtam, amikor a NASSER TESTVÉREK és Tomola Frigyes között megláttam a „CYKLOP” Építő és Ingatlanforgalmi Rt. újpesti fiókjának József u. 25. sz. alatti hirdetését. Később kiderült, hogy a cég központja a régi (belvárosi) IV. ker., Régiposta u. 7. szám alatt volt. Kivonatossan idézek a könyvből:

„A vállalat az ország egyik legnagyobb és széles körben ismert építő vállalkozása. A Belvárosi

Takarékpénztár Rt. alapította, ezenkívül az Angolmagyar Bank és a Kohner Adolf Fiai cég szereztek a vállalatnál érdekeltséget. Az utolsó esztendőben egész sereg budapesti bérpalotát épített a Cyklop Építő és Ingatlanforgalmi Rt., és építkezéseivel a legmagasabb szakkörök elismerését vívta ki.

Számos budapesti bérház tartozik a Cyklop É. és I. Rt. tulajdonához amelyek tekintélyes bérjöve-

delme egyre fejlődő rentabilitást biztosít a társaságnak. Jövedelmezőségének emelkedésére jellemző, hogy az 1926-os üzletévre a 10 pengős névérték után 10%-os osztalékot fizetett. (Üzenet a mának? — a szerző)

A vállalat elnöke Székely Ferenc, az igazgatóságban még például Alpár Ignác,

Berkovits Jenő, Gerlóczy Gyula foglalnak helyet.

Alaptőke 1.000.000 pengő, amely 100.000 db 10 pengős névértékű részvényre oszlik.”

Tény, hogy az István út 12. a Belvárosi Takarékpénztár Rt. Nyugdíjpénztárának tulajdona volt.

Ilyen egyszerű lenne a megoldás? A Belvárosi Takarékpénztár a saját telkén a saját építőipari vállalatával építtetett egy szép háromemeletes bérpalotát. Az újpestiek pedig az építő cégről elnevezték a házat „Cyklop”-háznak. (Mint ahogy a nemrég a Schilling cég által épített Árpád út 56. sz. alatti épületet is nevezik már „Schilling-ház”-nak.

Vagy van más magyarázat is? Lehetséges.

*A szerző építőmérnök, helytörténeti kutató

Arcképek a múltból

Ritka értékű ajándékot kapott a Helytörténeti Gyűjtemény dr. Derce Tamás polgármester úrtól. Dönczy Lukács Ödön 1932-ben készítette azt a 90 karikatúrát, amiből megismerhetjük a város egykori tisztviselőinek arcképét. Különös érdekessége és értéke ennek az albumnak, hogy a szereplők közül egy, dr. Erdélyi László úr Újpest egykori jegyzője ma is él, 92 évesen friss szellemmel, jó testi erőben segít Újpest múltjának kutatásában. Terveink szerint az ÉRTESÍTŐ ezután következő számaiban közöljük azoknak a karikatúráját; akiknek életrajzi adatait ismerjük. Az album eredeti példánya a Helytörténeti Gyűjteményben megtekinthető.

Dr. SEMSEY ALADÁR
(1872 Málnás-1953 Újpest)
Jogász. 1919. október 2-ától
Újpest törvényhatósági biztosa,
1922. október 4-től 1938-ig
Újpest polgármestere volt.

Dr. SZALAY SÁNDOR
(1881 Salgótarján-1947 Újpest)
Jogász. 1912-től élt Újpesten.
Ügyvéd és Pest vármegye főügyésze volt.
A város közigazgatásában
1925-től mint tanácsnok,
1944-1947 között mint
polgármester vett részt.

Dr. HESS PÁL
(1884 Tamási- ?)

*Jogász. 1901-től állt Újpest szolgálatában,
1922-től polgármester-helyettesként,
1939-1944 között polgármesterként.*

Dr. ERDÉLYI LÁSZLÓ
(1905 Tarnóc)

*Jogász.
1924-től vett rész Újpest közigazgatásában.
1932-től h.anyakönyvvezető,
majd mint jegyző dolgozott.*

Dr. KERÉNYI LÁSZLÓ
(1900 Szelepsény -1979 Budapest)

*Jogász.
1921-től városi fogalmazó,
majd aljegyző volt 1944-ig.*

DARVAS BERTALAN
(1879 Pusztaszentmargita -?)

Aljegyző.

1904-től dolgozott Újpesten a közigazgatásban.

1914-től tanácsjegyző.

1925-ben megszervezi a Népjóléti Ügyosztályt és annak vezetője lesz.

Dr. UGRÓ ZUÁRD
(1894 Pozsony -?)

Jogász.

1922-től mint városi árvaszéki ülnök dolgozott Újpesten.

HOFFER MIHÁLY
(1872 Gyöngyös-?)

Mérnök.

1896-tól mint községi mérnök dolgozott Újpesten.

Volt főjegyző, árvaszéki elnök,

közigazgatási tanácsnok.

Vezetésével épült Újpest 1907-1920 között.

BÁNÓ VINCE
(1879 Tolmács -?)

Tisztviselő.

*1900-ban kezdte munkáját
az újpesti Járásbíróságon.*

*1906-tól városi tanácsnok,
1913-tól városi főszámvevő,*

1924-től pénzügyi tanácsnok volt.

GOLL JENŐ
(1882 Budapest-?)
Mérnök.

*1910-ben Ugró Gyula hívására jött Újpestre,
hogy részt vegyen a városi vízművek,
az elektromos művek és a vágóhíd tervezésében
és kivitelezésében.
Később tanácsnok.*

JARMATZKY JENŐ
(1902 Budapest-?)
Mérnök.

*1924-től dolgozott Újpest közigazgatásában,
1934-től mint a város tűzoltó főparancsnoka.*

JÓNÁK GYULA (1876 Budapest-?)

Tűzoltótiszt.

1880-ban költözött szüleivel és legendáshírű nagyanyjával Lebstüeck Máriával Újpestre.

1905-ben részt vett a községi hivatásos tűzoltó testület megszervezésében, ettől kezdve községi tisztviselő.

1932-1934-ig Újpest tűzoltó-főparancsnoka volt.

Dr. FADGYAS ANDRÁS

(1900 Újpest-?)

Ügyvéd, városi ügyész.

1924-ben választották

Újpesten aljegyzővé.

Volt árvaszéki tanácsos,

majd közigazgatási tanácsos.

Aktív szerepet játszott Újpest sportéletében.

KOLOZSVÁRI ISTVÁN

(1889 Agárd-?)

Okl. közgazda és jegyző. 1904-től állt Újpest szolgálatában mint aljegyző, az iparügyek előadója. 1907-től a képviselőtestület tagja, iparhatósági biztos. Hosszú éveken át az Újpesti Önkéntes Tűzoltó Testület parancsnoka volt.

Neogrády László:*

Újpest középületeken belül elhelyezett emléktáblái

Az Újpesti Helytörténeti Értesítő ez év januári számában közöltünk összeállítást Újpest köztéri emléktábláiról. Most az épületeken belül elhelyezett emlékjeleket veszi sorba a szerző. Ha a felsorolásból valamelyik emléktábla kimaradt, kérjük írja meg, feltüntetve az épület címét és a tábla pontos szövegét.

Babits Mihály Gimnázium (Tóth A. u. 16-18.)

„Nem játék a világ,
Látni teremteni kell“
Babits Mihály

Újpesti Művese Állomás (Perényi Zs. u. 64.)

Beer Gábor
A Nephrocentrum Kisszövetkezet
alapítójának emlékére
Munkatársai 1992

Könyves Kálmán Gimnázium (Tanoda tér 1.)

Babits Mihály
1883-1941
a Könyves Kálmán Gimnázium tanára volt.
„Kelj magyar ifjúság,
Légy te virág magad!
Legyen lelked szabad,
Legyen hangod igaz“

< >

Rezi Károly
1909-1942
iskolánk volt tanítványának
KISZ szervezetünk névadójának emlékére
a KKG. ifjúsága

Az egykori Kollár Intézet (Baross u. 105.)

Kollár Miklós
újpesti és montfalconei gyáros
szűkebb hazája Újpest város hadiözvegyei és árvái
részére saját eszméje alapján létesítette 1916.

Újpesti zsinagóga (Berzeviczy u. 8.)

Ne ölj!

Gyászoló testvérünk!
Ki könnyet ontasz
családod mártírjaiért,
áldozd a kegyelet
egy percét azoknak,
kik küzdöttek, harcoltak
együtt szenvedtek veled
és életük feláldozásával
kísérelték megmenteni
az üldözötteket.

Gondolj a szabadság
az emberi haladás
és az igazi emberiség
névtelen vértanúira.

< >

„Az nem lehet, hogy annyi szív
hiába onta vért
s keservben annyi hű kebel
szakadt meg a honért“
1914-1918

Bauer Béla, Bálint Oszkár, Berger Ferenc,
Berkovits Gyula, Blau Miksa, Blatt H. Ármin,
Blum Sándor, Braun Nándor, Budai László, Budai
Sándor, Cserhát Ábrahám, Csillag Lajos, Deutch
Jenő, Edestein Izrael,
Fleischhauer Tóbiás, Goldstein Miksa,
Greiner Richard, Greiner Viktor,
Grünfeld Dezső, Herschkovits Ábrahám, Holczer
Manó, Karsai Ernő, Krausz Vilmos,
Krén Emil, Krén Ferenc, Klein Rudolf,
Ladányi Rezső, Leichtner József, Lévai Elemér,
Löbl Zoltán, Löwy Izidor, Manderer József,
Marmonstein Ernő, Mélesz Miksa,
Messinger Zsigmond, Nasser Elemér,
Neumann Alfréd, Otner Ferenc, Perl Jenő, Pollák
Pál, Porzsolt Imre, Radócz László,
Reisl Dezső, Róth Gyula, Seidler Salamon,

* A szerző nyugdíjas pedagógus

Schweiger Vilmos, Silberschen Jenő,
Steiner Jakab, Stern Jenő, Strausz Sándor, Weisz
Izsó, Weisz Miksa, Wellesz Adolf,
Wilhelm Márk, Mauthner Sándor,
Weiszbrun Jenő, Lefkovics Lajos,
Berliczer Samu, Keleti Lajos, Merlinger Oszkár,
Kohn Sándor, Dávid Izsák Mihály.

<>

A fasiszta dúlás idején vértanúhalált halt
vallási vezetők

1941-1945

Friedmann Dénes főrabbi, Klein Éliás főkántor,
Braun Sámuel, Klein Dezső, Groszmann Sámuel,
Zichermann Géza

<>

A fasiszta dúlás idején vértanúhalált halt hitközségi
előljáróink

1941-1945

Mezei Elek elnök, Dr. Fornheim Ernő alelnök, Kiss
A. Dávid alelnök,
Budai Dániel, Eichel Dezső, Fischer Jenő,
Dr. Fischer Izidor, Grünbaum Ernő,
Rosenthal Gyula, Tímár Henrik, Zinner Manó

<>

Első Ferenc József

Felséges királyunk dicsőséges uralkodása alatt
épült fel ezen templom Isten tiszteletére 1885-86
években

Következő urak buzgó közreműködése folytán:

Friedmann Ármin hitk elnök

Hadl József templomép.biz. elnöke

Ceigel József „ „ alelnök

Leiner Simon „ „ „

Handel Kálmán „ „ „

Dr. Boskovitz Alajos, Dr. Lichtmann Henrik, Löwy
Dávid, Hadl Mór, Diamanstein Lajos, Kőnig Adolf,
Fischer Antal, Wittmann Miksa, Schwarcz Izsák,
Fornheim Dávid építő bi.tag.

Adományozta Kohn Adolf

és hitvese Nina szül. Bohm.

Templomépítő elődeink által készült ezen
emléktáblát hálás kegyelettel helyezi el a jubiláris
esztendő vezetősége 1936.

<>

A fasiszták 1944-ben szétdúlták templomunkat. A
tizedére olvadt újpesti zsidóság áldozatkészsége az
Országos Iroda segítségével újjáépítette 1947
szeptemberében, az alábbi vezetőség működése
idején:

Dr. Murányi Miklós főrabbi

Schwarcz Jenő elnök

Harmann János alelnök

Kerti László alelnök

Elöljárók: Brichta László, Dr. Kulka Gyula,
Dr. Marosi Jenő, Pogány Lajos, Szekulesz Adolf,
Várnai Sándor, Kapos Ernő, Löwy Adolf,
Osmann Miklós, Rádl Márton, Szepesi Zoltán,
Worczel József, Zátony Imre

Belsővárosi református templom (Szt. István tér 24.)

Ezen egyház alakult 1873-ban és e templom

felépült 1878-ban a midőn

lelkész: Mády Lajos

főgondnok: Szalay Sándor

algondnok: Vajda Sándor

egyháztanácsosok:

Kiss Sándor, Balázs Sándor, Simon Dániel,
Méhes Zsigmond, Kiss István, Beszteri Gábor,
Joó István, Beszteri László, Vaszili Imre voltak

<>

Az egyház 25 éves fennállásának ünneplésekor

lelkész volt: Mády Lajos

főgondnok: Dr. Nagy Lajos

algondnok: Konyha Géza

egyháztanácsosok

Boday János, Hajdu János, Máté Ambrus,
Bodnár Sámuel, Halmágyi Sándor, Nagy György,
Csapó József, Cz. Katona József, Ráday Antal,
Faragó János, Kecsenovics Pál, Sallay István,
Farmathy István, Kiss István, Székely Lajos,
Földes Károly, László Endre, Vas István

TUNGSRAM Irodaház (Váci út 77.)

BAY ZOLTÁN 1900-1992 fizikus, akadémikus.

1936-44 között a Tungstram Kutató Intézetének
vezetője. 1946 február 6-án sikerrel vette a

Holdról visszavert mikrohullámú jeleket.

Megalkotta az egyesített tér-idő mértékrendszert.

A vállalat alapításának 100. évfordulóján emlékére
állította a

GE Lighting Tungstram Rt. 1996.

< >

ASCHNER LIPÓT 1872-1952

Az alapítástól 1896-tól haláláig 1952-ig állt a vállalat alkalmazásában. Több évtizeden át vezérigazgatóként segítette világhírnévre a Tungsram márkát. A vállalat alapításának 100. évfordulóján emlékére állította a GE Lighting Tungsram Rt. 1996.

< >

BRÓDY IMRE 1891-1944 fizikus.

1924-től a holocaust során bekövetkezett haláláig dolgozott a Tungsram Kutatólaboratóriumában. A kriptontöltésű izzólámpát 1930-ban szabadalmaztatta. A vállalat alapításának 100. évfordulóján emlékére állította a GE Lighting Tungsram Rt. 1996.

Műszaki Fizikai Kutató Intézet (Fóti u. 56.)

Szigeti György 1905-1978 A Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Fizikai Kutatóintézetének alapító igazgatója

< >

Pfeiffer Ignác vegyész. 1868-1941.

< >

Helfgott Ármin vegyész. 1878-1942

< >

Bródy Imre fizikus. 1891-1944

< >

Winter Ernő 1897-1971

< >

Selényi Pál fizikus. 1884-1954

< >

Hevesi Gyula 1890-1970

Újpest Városháza (István u. 14.)

1849

Január 4-5 éjjelén Budapestről városunkon át vonult Görgei tábornok serege Vác felé.

6-án hajnalban városunkon keresztül üldözte egy dsidás század a Vác felé igyekvő Szöl Vitályos tiroli szabadcsapatbeli őrnagyot, a későbbi vértanút és segédtisztjét Pohl Ede főhadnagyot.

7-én erre nyomult Görgei után az osztrák Wrbrna-hadtest és a Lichteinstein különítmény. április 11-én az isaszegi győzelem után, Aulich honvéd hadteste és Kmety hadosztálya.

12-én pedig Gáspár hadteste táborozott itten.

Állította a 83-ik évfordulón

1932. március 15-én

a Hadimúzeum kezdésére

Újpest megyei város közönsége

BKV. Pozsonyi úti remiz

A világháborúban elesett hőseink

Balogh II. Jenő kalauz, Bajári Lajos szerelő

Bogdány Károly kocsivezető

Beniczki András kocsivezető

Bordás Pál kalauz, Czibula Pál kalauz

Csorba János kocsivezető

Dezső József kalauz, Dörnyei György kocsivezető

Gresa József kocsivez.

Hibacskó István kocsivezető, Kokány Lajos kalauz

Koncz Menyhért kalauz

Kovács János kocsivezető, Máj Ádám kocsivezető

Petrics András előmunkás

Pergel János kocsivezető

Pomázi Kálmán kocsivezető, Ruff János kocsivez

Szántóy Károly kalauz, Tamási Pál kocsivezető

Varga János gépápoló

Zöllei Gáspár előmunkás

1914-1918

„Egek királynéja” főplébánia templom (István tér)

Ezt az emléktáblát Dr. Varázséji Béla volt prépost plébánosunk negyven éves áldásos lelkipásztori működésének emlékére - kanonokká történt kinevezése alkalmából emelte A. D. MCMXXVI.

az újpesti róm. kath. egyháztanács:

Dr. Csík József plébános

Dr. Semsey Aladár polgármester, elnök

Dr. Hóbert Béla tb. elnök

Weigele Sándor alelnök

Gosztonyi József gondnok

Bonyhády Lajos, Csepreghy Pál, Fehérvári Géza

Fizenetz György, Gere Lajos, Hiba Béla

Klikár Adolf, Kotucs Béla, Miklós Alajos

Mayor Gyula, Dr. Prokess Antal, Priszter Vince

Pataki Ferenc, Scherer Gyula, Schoph Tivadar

Schneider József, Szabó Ferenc, Thezarovich Ernő

Vlaszik Vendel, Wertz Ferenc, Zák Alajos

Dr. Zibolen Endre.

Póttagok: Arczt József, Heiner József

Kocsis János, Szendy István, Tanos Antal

<>

Ezt az emléktáblát a Szentévbén, templomunk
alapkövetételének 100. évfordulóján, felszentelésének
emlékére állítottuk,

VI. Pál Pápánk

és Dr. Endrey Mihály megyés főpásztor kormányzása
alatt

Bardócz Ernő kerületi esperes kanonok-plébános,

Tóth Péter Domonkos

Varga Lajos, Katona József, Vámos József

lelkipásztorok vezetésével.

Egyházközségünk tanácstagjai:

Kóvári Kálmán világi elnök

Dr. Villax Ernő alelnök, Gerber Alajos alelnök,

Prohászka János templomgondnok

Baronai András jegyző, Mészáros András,

Werner Antal számvizsgálók,

Antos Lajos, Asztalos Margit, Grósz Ferenc, Göntér

György, Horváth István, Kiss Erzsébet, Minárovics

Béláné, Mészáros József,

Pribeli Gyula, Szöke D. Kálmán, Vásárhelyi Lajos,

Gondos József sekrestyés.

A Szentévbén elhunyt munkatársaink:

Dr. Babócsa Endre apát-plébános, aki a templom
belső kiképzését a II. vatikáni zsinat szellemében a
hívek áldozatos készségével kialakította.

Szegedi Vargha József 25 éven át világi elnök

Csabala Ödön, Hontváry József, Kaplony Béla,

Somfalvi István, Szabó István, Szabó József,

Tatay József. A boldogságos Szent Szűz oltalmazza e
felszentelt hajlékot.

Budapest, 1975. szeptember 14-én

<>

II. János Pál pápánk,

Szent Péter apostolfejedelem 265. utóda az 1983.

évet Krisztus Urunk kereszthalálának és

föltámadásának 1950. évét a megváltás

szentévének jelölte ki.

A megváltás jubileumi évének kegyelmi idejét

számunkra a váci egyházmegyei kormányzó

főpásztorunk Dr. Bánk József érsek-püspök urunk

hirdette meg.

Az újpesti főplébánia hívei élő hitüknek jubiláris
megnyilvánulásaként – emlékeztetőül az utókornak

– állította az „Egek királynéja” muránói

üvegmozaik emlékképet a templom főbejárata fölé.

Kontár Gyula festőművész alkotása.

Kivitelezte Krizsán István iparművész.

Égi Édesanyánk kérünk, vezess az Úr nyomába,
hogy amint Isten kegyelméből társai vagyunk

Urunknak a kereszthordozásban, ugyanúgy

föltámadásának is részesei lehessünk.

1983. május 31. „Egek királynéja” ünnepén

<>

Az újpesti róm.kath. Egyház 25 éves fennállásának
emlékére az Úrnak 1896-ik év január hó 18-án
főtisztelendő Illek Vincze Újpest első plébánosa.

Elnök: Kárpáthy József

alelnök : Dezső Lajos

pénztárnok: Lukátsovits Vilmos

gondnok: Csepreghy Pál

ellenőr: Kabók József

jegyzők: Kuthy István

Molnár Vilmos

kántor: Doria Károly

Egyháztanácsosok: Mádé András,

Kocsány Mihály, Póct Mihály, Sümeghy György,

Bajusz Bálint, Balás Imre, Regényi János,

Gurányi István, Esztergályos Ferenc,

Petőcz Endre, Bánofszky József, Gasparek Károly,

Kestler Ferenc, Krapp Mihály, Eggermann Antal,

Petro János, Markhard Sándor, Csendes János,

Winkler Lajos, Tollár György, Hanzely István,

Vammer Béla

<>

E szentegyház építése befejeztetett ő felsége

< >

*I. Ferenc József
apostoli királyi uralkodása*

*XIII. Leó pápa
kormányzása alatt
Schuster Konstantin
váci püspök idejében, midőn Újpest első
plébánosa
Illek Vincze volt
az egyháztanács elnöki tisztelet
Keil Károly
viselte, az Úr 1888.ik esztendejében.*

*Caripnai Gábor tiszti elnök
Kuthy István alelnök*

*Adamis Lajos, Arky Mihály, Ackerl János,
Barcsy Adolf, Body Ferenc, Erker András,
Esser Frigyes, Gáspár József, Gruber András,
Halosy Nándor, Heisz Károly, Kerric Jeromos,
Kerekes László, Lausz János, Liebentritt József,
Mádé András, Papp Imre, Récs Imre,
Reitter György, Simacsek János, Schmied Ferenc,
Taschler József, Udvary Imre, Ulleriek Gyula*

Lőrinc Utcai Általános Iskola (Lőrinc u. 35-37.)

*Az iskola alapításának 75. és a magyar
tanácsköztársaság kikiáltásának 40. évfordulóján
Kaffka Margit
iskolánk kiváló tanárának emlékére állíttatta: az
iskola tantestülete és szülői munkaközössége.
Budapest, 1959. május 23.*

„Jézus Szíve” kápolna (Baross u. 72.)

*Tervezte és építette Bachmann Károly építész
1886. évben*

< >

*Ezen templomot Jézus Sz. Szíve tiszteletére
az angolkisasszonyok lelki vigasztalására,
családi örökségéből emelte
Schreiber Janka
a b.Sz.Máriáról nevezett Budapesti Intézet
főnöknője 1886.*

< >

*Jézus szentséges Szíve túlaradó szeretetének
szüntelen dicsőítésére újította meg e templomot a
Szalézi Társaság érdemes munkatársaival együtt.
D.M.A.Ct. 1927. VI. 26.*

*II. János Pál pápánk
a megváltás 1950. évfordulóját rendkívüli
Szentévnék nyilvánította.*

*Emlékeztetőül az utódoknak e templomot a hívek
adományából teljesen felújítottuk és a Szűzanya
tiszteletére új lourdesi barlangot állítottunk.
1983. június 10-én, Jézus Szíve ünnepén*

Tűzoltólaktanya (Szt. László tér)

*Emlékül
Buzás Gyula tü.alhdgy.
1931-1984*

*Kapcsos József tü.alhdgy.
1943-1984*

*akik 1984. október 29-én a BUBIV 5.sz. Gyárában
bekövetkezett robbanásnál hősi halált haltak*

Clarisseum plébánia (Árpád út 199.)

Akik üldözést szenvedtek

*Antal János
Dániel Tibor
Ádám László
Sándor István
Bús János
Szitkey Károly
Varga Gy. Aladár
1993*

Vízművek (Váci út 102.)

*Budapest székesfőváros
Duna bal parti végleges vízművének első része.
Építése kezdetét vette 1893. évben
Befejezést nyert 1896-ban
Magyarország ezer éves fennállásának
esztendejében.
Villamos üzemre áttérés
1932-1935 években*

Káposztásmegyer, Szentháromság plébánia-
templom (Tóth Aladár u. 2 -4.)

*Ez a ház a Gondviselés és a testvéri szeretet
emlékműve.
Katolikus közösségünk, amely 1989-ben alakult,
mindenekelőtt lelki templomot akart építeni.*

Hittük, hogy ez megvalósul, ha él bennünk a szeretet, ha Krisztus nevében jövünk össze, ha megéljük a Szentháromság titkát: az egységet a sokféleségben.

A Gondviselés kőtemplomot is ajándékozott nekünk amely a váci és az esztergom-budapest egyházmegye támogatásával, a fővárostól s a kerületi önkormányzattól kapott telken, elsősorban osztrák, holland, német, olasz katolikusok, valamint az európai katolikus segélyszervek adományaiból, továbbá sok-sok hazai és külföldi jótevőnk hozzájárulásából, kis pénzéből, imájából és plébániánk híveinek odaadásából épült 1991-95-ig.

A kőtemplom arra hív, hogy itt erőt merítsünk Krisztusból és mindennap újrakezdve építsük a lelki templomot.

Rejtő Ildikó	vívás	1964
Dömötör Zoltán	vízilabda	1964
Mayer Mihály	vízilabda	1964
Zsivótzky Gyula	kalapácsvetés	1968
Dunai Antal	labdarúgás	1968
Fazekas László	labdarúgás	1968
Nagy László	labdarúgás	1968
Noskó Ernő	labdarúgás	1968
Sárosi László	vízilabda	1976
Cserenyák Tibor	vízilabda	1976
Növényi Norbert	bírkózás	1980
Darnyi Tamás	úszás	1988
Mizsér Attila	öttusa	1988
Szabó Bence	vívás	1988
Csongrádi László	vívás	1988

< >

UTE stadion (Megyeri út 13.)

Az Újpesti Dózsa Sportklub olimpiai bajnokai

Bartha István	vízilabda	1932
Halasy Olivér	vízilabda	1932
Németh János	vízilabda	1932
Kabos Endre	vívás	1932
Kárpáti Károly	bírkózás	1936
Bozsi Mihály	vízilabda	1936
Halasy Olivér	vízilabda	1936
Kutasi György	vízilabda	1936
Németh János	vízilabda	1936
Kabos Endre	vívás	1936
Szilvási Miklós	bírkózás	1952
Gyarmati Dezső	vízilabda	1952
Lemhényi Dezső	vízilabda	1952
Martin Miklós	vízilabda	1952
Vízvári György	vízilabda	1952
Fábián László	kajak	1956
Urányi János	kajak	1956
Keleti Ágnes	torna	1956
Gyarmati Dezső	vízilabda	1956
Mayer Mihály	vízilabda	1956
Polyák Imre	bírkózás	1964
Bene Ferenc	labdarúgás	1964
Marosi Paula	vívás	1964

Az Újpesti Torna Egylet olimpiai bajnokai

Mészáros Erika	kajak	1992
Dónusz Éva	kajak	1992
Tzigány Kinga	kajak	1992
Farkas Péter	bírkózás	1992
Szabó Bence	vívás	1992

⌘

Pap József barátunk levélben hívta fel figyelmünket, hogy a januári számból egy emléktábla kimaradt. Íme

Závodszy u. 23-25.

Závodszy Zoltán
(1892-1976)

Az Operaház örökös tagja, hazánkban első ízben énekelt magyarul a Wagner-zenedrámák valamennyi - tenor - szerepét.

Kiemelkedő zenei szövegfordításai, jelentős zenepedagógiai munkásságot fejtett ki Budapesten és Bécsben

Az Újpesti Városvédő Egyesület hírei

➤ 1997. január 25-én került sor egyesületünk közgyűlésére. A nagy számban megjelent tagság nevében Dr. Kapolyi László elnök úr köszöntötte az idei ARANY HORGONY éremmel elismert barátainkat. Buzna Ferenc az önkormányzat környezetvédelmi tanácsnoka sok éves eredményes közéleti munkájáért, Dr. Somos András, az Újpesti Közművelődési Kör ügyvezetője, a polgári szervezetek újjászervezése érdekében kifejtett több évtizedes tevékenységéért, Vértés Pál, a TUNGSRAM Kodály Zoltán Férfikórus elnöke, Újpest zenei hagyományainak ápolásáért kapta az egyesület elismerését. A közgyűlés jóváhagyta az elnökség jelentését az 1996. évben végzett munkáról és elfogadta az 1997. év terveit. A közgyűlést követően került sor Iványi János tagtársunk „Újpest építése a századfordulón” c. előadására.

➤ 1997. január 25-én adták át a KRISZT LAJOS EMLÉKÉRE alapítvány idei elismerését. Sebestyén Károlyné, az önkormányzat főelőadójának ítélte a kuratórium a díjat, lelkiismeretes, önzetlen és eredményes munkájáért. A kitüntetést Dr. Vitáris Edit a kuratórium elnöke adta át. Gratulálunk!

➤ Február 8-án rendezte meg az egyesület az év első, nyilvános programját. Az érdeklődők megismerték a Városháza dísztermét, az építés történetét, majd a belsővárosi református gyülekezet lelkipásztorának előadásában a templomot. A látogatás után Zsengellér József és felesége baráti beszélgetés és agapé keretében találkozott a résztvevőkkel a református gyülekezeti házban.

➤ Egyesületünk — az újpesti helytörténészek bevonásával — elkészítette a Megyeri úti temetőben nyugvó, híres újpestiek lajstromát, akiknek sírjait védetté kívánja nyilváníttatni. A javaslatot a közeljövőben küldik meg az illetékes önkormányzati hivatalnak. Az eredményről, a védetté nyilvánított síremlékekről tájékoztatást adunk.

➤ 1997. őszén emlékezünk Újpest várossá nyilvánításának 90. évfordulójára. Erre az alkalomra szervezi egyesületünk néhány, elhanyagolt állapotú emléktábla felújítását. A tervek szerint Lórántffy Zsuzsanna, Lebstück Mária, Szőnyi István, Lahner György, Gárdi Jenő emléktábláit, valamint a Hídi hősök, az UTE I. világháborús áldozatainak és a Víztorony védőinek emlékjeleit újítják fel.

➤ Február 22-én látogatást szerveztünk a Clarisseum plébániatemplomban. A tagtársakat P. Biró Lóránt plébános úr köszöntötte, majd dr. Szerényi Antalné tagtársunk mutatta be a templomot és annak értékeit. A látogatás befejezéseként a templom ifjúsági kórusa szép énekekkel lepte meg a jelenlévőket.

➤ Altai Ilona (özv. Brusch Péterné) festőművész tagtársunk életmű-kiállítását március 11-én nyitotta meg Pogány Ö. Gábor a kőbányai Pataki István Művelődési Központban. (Szt. László tér 7-14.) A kiállítás — hétfő kivételével — naponta 10 és 18 óra között látható.

Helytörténeti hírek...

☞ A magyar kultúra napján Apáczai Csere János díjjal tüntették ki alapítványunk elnökét Dr. SIPOS LAJOS urat. A kitüntetéshez szívből gratulálunk, további sok sikert és jó egészséget kívánunk az elnök úrnak.

☞ Február 7-én az Árpád üzletház LIBRI Könyvesboltjában fotókiállítás nyílt a régi újpesti középületekről készült felvételekből. A kiállítás anyagát a Helytörténeti Gyűjtemény biztosította. A látogatók két hónapig nézhetik meg a régi fényképeket.

☞ Alapítványuk kuratóriuma levélben kereste meg Dr. DERCE TAMÁS polgármester urat kérve, hogy ismét nevezzen el az Önkormányzat Damjanich Jánosról egy, ma névtelen utcát. Újpesten 1918 óta valamennyi aradi vértanúról volt utca elnevezve, az utóbbi időkben végrehajtott szanálások miatt azonban a Damjanich utca megszűnt. Reméljük ismét lesz valamennyi aradi vértanúra emlékező utca, és ezzel Budapesten Újpest lesz az egyetlen kerület, ahol az aradi tragédia szereplői méltó emléket kapnak.

☞ SALGÓ ISTVÁN újpesti lokálpatrióta alapítványt hozott létre az újpesti zsinagóga orgonájának felújítására. A tavaly felújított épület díszje az orgona, tehát valamennyiünk érdeke, hogy művészi orgonajátékra alkalmas hangszer legyen. Az alapítványt kezelő kuratórium elnöke RAPPAPORT ZOLTÁN úr, az Újpesti Zsidó Hitközség elnöke. Rajta kívül DEUTSCH LÁSZLÓ főrabbi és KADLECOVITS GÉZA, a

Városvédő Egyesület alelnöke tagja a testületnek. Ha az alapítványnak már lesz OTP számlaszáma, közöljük, hogy adakozhassunk.

☞ Március 1-jén az Újpesti Helytörténeti Alapítvány rendezésében került sor a hatodik várostörténeti diákvetélkedőre, a káposztásmegyeri Községi Házban. Ez alkalommal tizenhárom újpesti iskola 5-5 fős csapata vett részt a versenyben. A jó hangulatú és pergő ritmusú vetélkedőben a gyerekek jó tájékozottságról és ügyességről tettek tanúbizonyságot. Különösen nagy sikert aratott a közönség és a zsüri soraiban az a feladat, amikor egy-egy híres újpesti személyiség nevében kellett bemutatkozni. A verseny végeredménye: I. helyezett csapat a Pozsonyi úti lakótelep iskolája lett (felkészítő tanár: OPAUSZKI VIKTÓRIA); a II. helyezett csapat a Szűcs Sándor iskola (felkészítő tanár: DR. SZERÉNYI MÁRIA); a III. helyezett csapat a Bőrfestő utcai iskola csapata (felkészítő tanár: BÓHM ETELKA). Az első három helyezett csapat jutalmán kívül különdíjakat is kiadtak, így pl. DR. DERCE TAMÁS polgármester úr különdíját. A Közművelődési Kör, az Aschner Lipót Alapítvány, a Káposztásmegyeri Művelődési Központ és a Városvédő Egyesület is ajánlott fel díjakat.

Az alapítvány támogatói:

ASCHNER LIPÓT ALAPÍTVÁNY, ÉPORG RT.,
HANZLIK PÁL, HOLLÓSI GYÖRGY,
IVÁNYINÉ KONRÁD GIZELLA,
IVÁNYI JÁNOS, DR. KAPOLYI LÁSZLÓ,
ÚJPEST ÖNKORMÁNYZATA, RICOPY KFT.,
SZOC.DEM. PÁRT ÚJPEST,
TUNGSRAM-SCHRÉDER RT.,
ÚJPESTI VAGYONKEZELŐ RT.

Kiadja: az Újpesti Helytörténeti Alapítvány

Elnök: Dr. Sipos Lajos
Szerkesztő: Kadlecovits Géza
Szerkesztőség: 1047 Bródy Imre u. 1. Tel.: 160-5369
Tipográfia: Wagner Attila
Készítette: a Spácium Bt.
Felelős: Koós Gábor